

Partnerstvo za izhod iz krize

Sporazum političnih strank in predstavnikov narodnosti v DZ o sodelovanju pri oblikovanju, sprejemanju in izvajanju ukrepov za izhod iz krize

Svet se danes sooča s kombinacijo različnih kriz (ekonomska, finančna, gospodarska, ...), hkrati pa se v tej krizi nahaja na zgodovinski prelomnici. Globalizacija vztrajno in opazno zmanjšuje doseganje premoč zahodnih držav. To vnaša v gospodarski, politični in družbeni prostor nova razmerja in odnose ter hkrati odpira priložnosti tistim, ki bodo to novo nastajajoče širše okolje pravilno razumeli, v njem pravilno ukrepali in med prvimi zaznali in izkoristili priložnosti, ki jih ta čas prinaša.

Slovenija je tako kot ostalo evropsko gospodarstvo v ekonomski in gospodarski krizi, zato mora takoj, sprejeti in začeti izvajati ukrepe, ki jo bodo popeljali iz krize in kasneje omogočili gospodarsko in finančno okrevanje in razvoj. Slovenija je s tem pred pomembnimi nujnimi odločitvami, ukrepanji in izzivi, večina med njimi je skupnih celotni Evropi. Dodaten izziv za Slovenijo po izhodu iz krize predstavlja tudi zmanjševanje vseh vrst zaostankov in razlik do držav, ki so naše partnerke in hkrati tekmice v mednarodnih organizacijah. Evropske države, v katere slovensko gospodarstvo največ izvaža, že dalj časa izvajajo različne ukrepe za blažitev posledic krize, predvsem s sprejemanjem in izvajanjem različnih nujnih javnofinančnih ter drugih ukrepov...

Slovenija je torej pred izzivom takojšnjega in učinkovitega odgovora na gospodarsko krizo, ki traja zadnja tri leta in tudi po napovedih ne kaže opaznejšega popuščanja. Svetovna finančna kriza je Slovenijo neposredno prizadela, ponekod celo močnejše, kot bi bilo objektivno potrebno tudi zaradi prevelike rigidnosti slovenskih finančnih institucij.

Posledice svetovne finančne in gospodarske krize v realnem sektorju so obsežne, odpravljanje vzrokov zanjo pa bo dolgotrajnejše, kot je sprva kazalo. Slovenija kot zelo povezan del evropske ekonomije je po eni strani zaradi članstva v EMU močnejša, po drugi strani pa je zaradi odvisnosti od izvoza na skrčene evropske trge izpostavljena celo večjim posledicam kot ostali del razvitega sveta.

Ena od največjih razvojnih težav v Sloveniji je med drugim prevelik razkorak med rezultati izobraževalnega sistema ter potrebami družbe in gospodarstva. V Sloveniji je ta hip skoraj 28.000 mladih brez redne zaposlitve, mnogi z univerzitetno izobrazbo. V zadnjih letih smo prvič dosegli višji odstotek brezposelnih mladih, kot je povprečje EU. Mladi so torej v najbolj nezavidljivem položaju v času krize in zahtevajo posebno pozornost in vključenost v medgeneracijski dialog.

V letu 2012 Sloveniji napovedujejo nadaljnji padec gospodarske rasti in še večjo brezposelnost kot v letu 2011.

Še bolj črni scenariji napovedujejo novo globljo recesijo v letu 2012 zaradi poglobljanja dolžniške krize suverenih evropskih držav in podražitve izposojanja denarja. Možen je kontroliran in celo nekontroliran izstop nekaterih držav iz monetarne unije.

Podpisnice sporazuma ob vsem predhodno navedenem torej med drugim izhajamo predvsem iz ocene:

- da je gospodarska in socialna kriza resno prizadela Slovenijo,
- da v Evropi kriza še traja in so različni gospodarski in socialni kazalci iz meseca v mesec slabši,
- do so globalne gospodarske in socialne razmere nestabilne, po predvidevanju nekaterih mednarodnih institucij pa se Evropi v letu 2012 obeta recesija,
- da se pojavljajo razpoke v evropski zgradbi in v ustroju evropske denarne unije, kar ima za posledico ustvarjanje vse večjega demokratičnega deficita,
- da bomo v prihodnosti soočeni tako z reševanjem lastnih težav kot s potrebo in obvezo sodelovanja pri reševanju najbolj perečih problemov EU,
- da se v času gospodarske in socialne krize še poglobljajo težave v delovanju pravne države, ki je tudi razgrnila nekatere slabe prakse upravljanja podjetij.

Take razmere mora Slovenija pričakati politično enotna o bistvenih vprašanjih, finančno neodvisna, socialno povezana ter gospodarsko kar se da močna.

Politične stranke in predstavnika italijanske in madžarske narodnosti v DZ se s tem sporazumom zavezujejo k tvornemu sodelovanju pri iskanju najboljših odgovorov za izhod iz krize in za čimboljši gospodarski in ekonomski položaj Slovenije v prihodnosti, ki zahtevajo spremembe sedanjih politik in inštitucij. Pri iskanju najboljših ter učinkovitih odgovorov in ukrepov na gospodarske ukrepe in izzive je zaželeno sodelovanje vseh, ki k temu lahko prispevajo. Uspešnost ukrepov in sprememb, za katere se bomo odločili, bo večja, če bomo zanje dosegli široko razumevanje in soglasje. Zato s tem sporazumom okvirno opredeljujemo nekatere naše skupne ukrepe, razvojne cilje in vrednote, ki jih bomo spoštovali pri njihovem doseganju. Podpisnice se zavezujejo, da bomo pri oblikovanju in sprejemanju ukrepov za doseganje teh ciljev tvorno sodelovale, kar pomeni, da bomo prispevale k iskanju najboljših rešitev v Državnem zboru RS in da bomo s svojim javnim delovanjem prispevale k razumevanju nujnosti in smiselnosti ukrepov in sprememb, za katere se bomo skupaj odločile.

Podpisnice sporazuma se zavedamo, da potrebujemo vse moči, da bomo iz krize izšli čim prej in se umestili na pot trajnostnega, ekonomskega in socialnega razvoja ter da lahko ta cilj dosežemo le s sodelovanjem. Prizadevali si bomo s skupnimi in posameznimi dejavnostmi za povečanje blaginje ljudi, ki se odraža v kakovosti življenja, visoki stopnji zaposlenosti in učinkoviti pravni varnosti. Takšen razvoj mora zagotoviti čim bolj enake možnosti za življenje vsem ter izboljšati možnosti vsakega človeka za dolgo, zdravo in aktivno življenje s ciljem, da uresniči svoje osebne in poslovne načrte ter s tem prispeva k osebni sreči in blagostanju družbe kot celote.

Cilji

Glavni cilj ukrepov je čimprejšnji in učinkovit izhod iz krize. Ključna področja sporazuma, katerim bodo podpisnice posvečale še posebno pozornost, tako pri kratkoročnih kot pri dolgoročnih ukrepih, so :

- javno finančni okvir,
- učinkovita in ekonomična državna in javna uprava,
- delovanje pravne države in pravna varnost,
- trajnostno naravnani gospodarski razvoj,
- trg dela in zaposlovanje,
- plačna politika,
- znanje kot temelj razvoja,
- socialna politika in zdravstvo po meri ljudi.

Podpisnice bodo posebno pozornost namenile uravnoteženju javnih financ in ukrepov, ki so potrebni za zmanjševanje proračunskega primanjkljaja.

Ob tem so prednostni cilji zmanjšanje javnega dolga, posledično izhod iz krize in ponovna oživetev gospodarske rasti in večja zaposlenost. Če želimo v prihodnosti doseči višjo blaginjo in kakovost življenja, moramo povečati gospodarsko rast. Če želimo doseči gospodarsko rast, moramo najprej sprejeti najnujnejše ukrepe za uravnoteženje proračuna in v naslednjem koraku izpeljati reforme, s katerimi bomo izboljšali ter zagotovili našo konkurenčnost v globalnem gospodarskem okolju. Konkurenčnost lahko temelji le na znanju, inovativnosti in podjetništvu ljudi ter na večjih vlaganjih v znanje, sodobne tehnologije in raziskave in razvoj. Povečati je potrebno učinkovitost delovanja države in njenih predpisov ter zmanjšati njeno neposredno vlogo v gospodarstvu. Potrebno je ustvariti pogoje za hitrejši razvoj vseh regij in zmanjševanje zaostanka najmanj razvitih.

Prizadevati se je potrebno za enake možnosti za vse ter za učinkovito in poceni zagotavljanje ugodnega razvojnega okolja ter infrastrukturnih storitev kot so pravna in siceršnja varnost, izobraževanje, zdravstvo in podobno. Naloga države je, da poskrbi, da so te storitve vsem dostopne pod enakimi pogoji.

Zagotavljanje in povečevanje človekove blaginje ter kakovosti življenja mora potekati ob hkratnem trajnostnem, ekonomskem in socialnem razvoju. Družba mora zagotavljati in izboljševati možnosti vsakega človeka za dolgo, zdravo in aktivno življenje. Ljudem mora biti zagotovljena dostopnost znanja in zdravja kot osnovnih virov, ki omogočata uresničenje osebnih potencialov, dejavno vključevanje v družbeno, politično in gospodarsko življenje ter prevzemanje odgovornosti za lastno usodo. Zagotovljena mora biti socialna varnost, ki omogoča večjo prilagodljivost ljudi in obvladovanje življenjskih tveganj. Posebna pozornost mora biti namenjena zaščiti najbolj ranljivih skupin, odpravljanju in zmanjševanju revščine in socialne

izključenosti. Zagotovljena mora biti pravna varnost človekovih pravic in premoženja, enakost možnosti ter spoštovanje osebnih in kulturnih razlik.

Razvoj mora biti trajnosten, ki zagotavlja dolgoročno uravnovešeno razvitost gospodarske, socialne in okoljske sestavine blaginje, ohranitev sposobnosti oblikovati življenje v vsej njegovi raznolikosti, spoštovanje omejitev naravnih virov, zagotavljanje visoke stopnje zaščite in izboljšanja kakovosti okolja, preprečevanje in zmanjšanje onesnaževanja okolja, spodbujanje inovativnega, z znanjem bogatega, konkurenčnega in ekološko učinkovitega gospodarstva, spodbujanje demokratične, socialno vključujoče, kohezivne, zdrave, varne in pravične družbe, ki spoštuje temeljne pravice in kulturno raznolikost, ki ustvarja enake možnosti in se bori proti vsem oblikam diskriminacije, korupcije in klientelizma ter spodbujanje ustanavljanja in ohranjanja demokratičnih institucij doma in v svetu, ki temeljijo na miru, varnosti in svobodi.

Načelo trajnosti na gospodarskem in socialnem področju pomeni predvsem trajno vzdržno povečevanje sposobnosti za gospodarsko rast, človekov razvoj in večanje blaginje, za kar moramo med drugim zagotoviti medgeneracijsko trajnost sistemov socialnega zavarovanja in javnega financiranja, ustvariti pogoje za trajno obnavljanje prebivalstva ter preprečiti razvojno izključenost posameznih družbenih skupin ali področij države. Načelo trajnosti na okoljskem in prostorskem področju pomeni organizacijo gospodarstva, infrastrukture, poselitve in načina življenja v okviru nosilnosti okolja, prostora in naravnih virov.

Posebno pozornost bomo namenili ponovnemu izboljšanju konkurenčnosti gospodarstva, zaupanjem v ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost ljudi ter s krepitvijo pravne in pravične države. Posebna skrb države mora biti usmerjena intenzivno vlaganje v znanje zaposlenih, v raziskave in razvoj ter v krepitev učinkovitosti in kakovosti javnega sektorja, v zagotavljanje kvalitetnih in učinkovitih javnih storitev, kot so izobraževanje, zdravstvo, socialno skrbstvo. Naloga države je, da poskrbi, da so te storitve dostopne vsem pod enakimi pogoji ter da je zanje zagotovljeno tudi sodno varstvo. Ukrepi na področju socialnega varstva morajo temeljiti na pravičnosti, solidarnosti, načelu enake dostopnosti in proste izbire oblik, hkrati pa je potrebno zagotavljati človekovo dostojanstvo in preprečevati socialno izključenost.

Okolje, ki bo omogočilo ljudem, da neovirano razvijejo svoje potenciale, je potrebno dopolnjevati s solidarnostjo, ki temelji na zniževanju družbenih neenakosti in predstavlja pravično porazdeljeno skrb države za vse svoje državljane ter učinkovitem sodnem varstvu, ki je vsem dosegljivo pod enakimi pogoji.

Vrednote

Cilji temeljijo predvsem na naslednjih vrednotah:

- Svoboda. Vsak človek mora imeti svobodo, da razvije svoje potenciale, da ima gospodarsko pobudo, možnost izbire in konkurence in odgovornost za posledice lastnih ravnanj.

- Pravičnost. Vsi zaslužijo enake možnosti za uveljavljanje upravičenosti, ki jih ima človek do ekonomskih in socialnih pogojev svojega delovanja, ne glede na to, kje ali v kakšno družino ali okolje so rojeni.
- Integriteta posameznika in družbe. Osebna morala in etika je predpogoj družbene morale.
- Delo. Človeku daje možnost, da sebi in družini ustvari materialne in socialne pogoje za dostojno življenje. Preko dela posameznikov se ustvarja realna podlaga družbene blaginje. Pri tem mora biti zagotovljena svobodna izbira poklica in, da je vsakomur pod enakimi pogoji dostopno vsako delovno mesto.
- Odgovornost za lastna dejanja, odgovornost upravljalcev in lastnikov podjetij, družbena odgovornost podjetij, javna in politična odgovornost odločevalcev do soljudi, okolja in do prihodnjih generacij.
- Solidarnost tistih, ki ustvarijo več, da prispevajo več za skupno dobro, za soljudi pod pragom revščine; delovno aktivnega prebivalstva do starejšega, neaktivnega prebivalstva in ranljivejših skupin; ter razvitejših do manj razvitih delov države.
- Demokracija, ki je ne razumemo zgolj kot formalne postopke, ampak kot način, da v oblikovanje politik pritegnemo čim več ljudi.
- Družina. Država sprejema ukrepe, ki razvijajo družino ter mladim omogoča boljše pogoje za osnovanje družin.

Soglašamo, da obstaja osnovno soglasje o področjih nujnih ukrepov in o temeljnih razvojnih ciljih, pa tudi zavest, da so za njihovo uresničitev potrebne spremembe, takojšnje in dolgoročne. Odgovornost vlade je, da na podlagi tega soglasja pripravi takojšnje nujne ukrepe in v nadaljevanju strukturne reforme ter k njihovem oblikovanju in realizaciji pritegne ustvarjalne sposobnosti ljudi, razvojni potencial institucij in različne interese države, podjetij in civilne družbe. S podporo tako širokega kroga deležnikov bo lažje izvedla nujne aktivnosti in izpeljala potrebne ukrepe in spremembe tudi takrat, ko bodo te zahtevale dodatne napore in prilagajanje, ali kadar bodo trčile na nasprotovanje obstoječih interesov. Podpora spremembam pa bo večja, če bodo krepile ustavne vrednote, na katerih temelji slovenski obstoj in razvoj.

Pomemben je tudi odprt javni dialog o pomembnih vprašanjih, posvetovanje z zainteresiranimi skupinami civilne družbe, dialog med socialnimi partnerji, lokalno samoupravo in regionalno partnerstvo ter neposredno odločanje državljanov. Pomembna elementa demokracije sta javnost dela in odgovornost državnih funkcionarjev ter svoboda javnega izražanja in pluralnost medijev. Učinkovito usmerjanje razvoja zato zahteva medsebojno usklajevanje in relativno visoko stopnjo soglasja družbenih deležnikov na vseh ravneh. S tem se poveča družbena odgovornost za učinkovit razvoj in presežejo zgolj redistributivne koalicije, kjer prevladujejo zasebne koristi nad javnimi. Država mora odigrati vlogo moderatorja takšnega družbenega dialoga ter z informacijami in argumenti ustvarjati zavest o potrebnosti nujnih ukrepov in strukturnih reform ter večje družbene in gospodarske dinamike.

Slovenija mora biti pravna država. Pravna država pomeni enakost vseh ljudi pred zakonom ter neodvisnost in nepristranskost sodstva pri njegovih odločitvah. Pomeni tudi enakost obravnave vseh ljudi pred državnimi organi in javnimi službami, torej

odsotnost privilegijev, neformalnih vplivov in korupcije. Človekove pravice morajo biti učinkovito zaščitene in brez izjeme spoštovane. Nujen pogoj pravne države je učinkovitost pravosodnega sistema in sistema javne varnosti, ki zagotavljata dejansko izvršljivost posameznikovih pravic in varstvo njegovih legitimnih interesov.

Slovenija mora kljub nujnim ukrepom za izhod iz krize in ob zagotavljanju večje konkurenčnosti tudi v prihodnje ostati socialna in socialno pravična država. Socialna pravičnost pomeni enakost možnosti vseh državljanov za dostop do osnovnih virov, ki omogočajo kakovostno življenje. Prav tako pa socialna pravičnost pomeni zagotavljanje blaginje in varnosti tudi za tiste, ki so v življenjskem tekmovanju manj uspešni, saj je temeljna odgovornost socialne države, da zagotavlja s konsenzom določeno raven socialne varnosti za vse.

Ukrepi

Za uspešno izvedbo nujnih ukrepov za izhod iz krize bodo potrebne spremembe na številnih področjih. Vlada bo zato sprejela okvir finančnih, gospodarskih in socialnih ukrepov, ki pomenijo nabor ključnih ukrepov, aktivnosti in sprememb, potrebnih za doseg ciljev ter izhodiščne predloge konkretnih rešitev. Vlada bo poskušala ustvariti čim širše soglasje za predvidene ukrepe, tako z njihovim dodatnim utemeljevanjem kot tudi s prilagajanjem in nadomeščanjem z boljšimi ali bolj sprejemljivimi rešitvami. Podpisnice sporazuma bomo pri tem sodelovale s konstruktivnimi predlogi in z jasno podporo rešitvam, za katere bomo ocenile, da ob spoštovanju naših skupnih vrednot omogočajo doseganje s tem sporazumom postavljenih ciljev.

Ukrepi bodo med drugim usmerjeni v konsolidacijo javnih financ, v ponovno ožvitev in krepitev konkurenčnega gospodarstva in zagotovitev ponovne ter hitrejšje gospodarske rasti, v posebne vzpodbude za razvojno aktivna podjetja, v učinkovito ustvarjanje, pretok in uporabo znanja, v učinkovito in cenejšo državo (javni sektor), v krepitev socialne države in večjo zaposlenost, v trajnostni razvoj, v pospešitev velikih nacionalnih projektov...

Predlagani ukrepi bodo sledili tudi vsebini dogovora, ki so ga socialni partnerji uskladili v dokumentu Izhodišča za socialni sporazum 2012-2016.